

Christen en Mediation, een terrein verkenning

Versie 14 04 2020

Dit artikel gaat terug op de workshop 'Mediation en Zingeving' d.d. 9 maart 2020, gehouden met het Platform Christen Mediators.

We onderzoeken de specifieke aspecten van CM als een aanduiding van Christenen die aan mediation doen als mediator en gemedieerde en de structuur van Christen Mediation.

We doen dat aan de hand van 6 stellingen:

- 1. Christelijke mediation heeft in het bijzonder oog voor de waarden en geloofsovertuigingen die in geschillen tussen partijen kunnen spelen onder de gesprekslagen van feiten en gevoelens.*
- 2. CM heeft er oog voor hoe ook schijnbaar oppervlakkige conflicten diepere lagen kunnen hebben van existentiële menselijke crises van zingeving en geloof.*
- 3. CM ziet ook de positieve kanten van conflicten hoe verschillen van mening kunnen leiden tot een betere meningsvorming, relatie tussen mensen etc.*
- 4. CM wil deze diepere lagen alleen exploreren in zoverre dat dit bij kan dragen aan een beter verloop van de mediation. Zelfstandige aandacht voor deze diepere lagen laat CM over aan geestelijk begeleiders, predikanten/priesters, psychologen en psychiaters.*
- 5. CM beseft dat werken met Christelijke partijen in een mediation soms een heidens werk kan zijn.*
- 6. De Christen Mediator beseft dat van haar/hem ook specifieke kennis/aandacht wordt gevraagd.*

We zien CM als een onderdeel van de algemene mediation, maar met name aandacht voor de levensbeschouwelijke aspecten en in het bijzonder die van de christelijke.

Cor Schaap

1. *Christelijke mediation heeft in het bijzonder oog voor de waarden en geloofsovertuigingen die in geschillen tussen partijen kunnen spelen onder de gesprekslagen van feiten en gevoelens.*

Binnen een mediation gesprek kunnen we verschillende lagen onderscheiden. Een handig model om die gesprekslagen te onderscheiden is

1. Feiten
2. Gevoelens
3. Waarden en normen, ethiek
4. Levensbeschouwing/geloof

Je kunt zeggen dat met name de laatste twee onderste lagen het meest aansluiten op het bijzondere van Christelijke mediation. Aandacht voor die onderliggende lagen deelt CM met benaderingen zoals de transformatieve mediation en de narratieve mediation. Deze benaderingen gaan ook zogezegd dieper dan feiten en gevoelens en zoeken naar mensbeelden en percepties of menselijke constructies. Met die twee onderste lagen zitten we ook in de sfeer van de zingeving en geestelijke verzorging, terreinen die steeds meer erkenning krijgen.

Willen we nog dieper dan de lagen 3 en 4 gaan dan kunnen we denken aan de twee onderste lagen van de Pyramide van Maslow met fysieke behoefte en de behoefte aan bestaanszekerheid. Binnen dit artikel hebben we ons niet gewaagd aan een scherpe uiteenzetting van deze begrippen, maar gaan we voorlopig uit van een niet ontwarde kluwen.

De insteek van de CM is niet theoretisch om vanuit een bepaalde theorie naar de praktijk te komen. We denken van uit de praktijk die we tegenkomen dat Christenen binnen mediation een eigen ervaring en benadering meebrengen van uit ethiek en geloof.

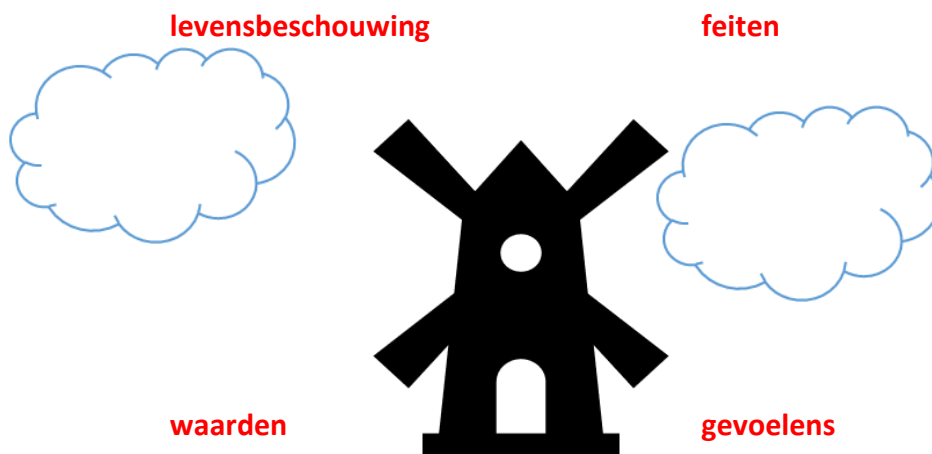
Het is dus ook niet zo dat CM pretendeert over het algemeen beter te zijn dan andere benaderingen; wel zijn we relevanter en deskundiger als christenen met elkaar of anderen in mediation verzeild raken: we weten beter de schoen kan wringen en welke waarden en normen waar kunnen botsen. We spreken als het om die diepere lagen een zelfde taal en delen een gelijke benadering. Natuurlijk met onderlinge verschillen, maar wel verschillen binnen een bepaalde bandbreedte of het bewuste kader van christelijk willen geloven en handelen.

2. *CM heeft er oog voor hoe ook schijnbaar oppervlakkige conflicten diepere lagen kunnen hebben van existentiële menselijke crises van zingeving en geloof.*

Van het een kan het ander komen. Vaak ontdek je in de mediation dat het om iets anders gaat dan dat partijen in eerste instantie zeggen. Met het model van de vier lagen die we onderscheiden kun je zeggen dat een gesprek zich kan verdiepen. Van feiten ga je naar

gevoelens, die gedragen worden door waarden en teruggaan op een levensbeschouwing. Schijnbaar simpele zaken kunnen van kwaad naar erger gaan, een verschil van mening over feiten kan leiden naar onbetrouwbaarheid van de ander of tot boze opzet van die partij. Ruzie met een broer kan leiden tot een conflict met de hele familie die niet voor je opkomt. Ieder conflict kan zo op dieper niveau tot een crisis leiden; de ontrouw van je partner tot twijfel aan de trouw van God die je om een zegen over je huwelijk hebt gevraagd. De broeder of zuster in het geloof die met een smerige streek je hele kerkbeeld onderuit haalt.

Met het beeld van een molentje kunnen we die doorlopende beweging van hoger en dieper weer geven. Het een leidt gemakkelijk naar het ander; een dynamiek van feiten gevoelens waarden en levensovertuigingen.

Terzijde merken we hier op dat dit ook wil aangeven dat je vanuit je levensbeschouwing op bepaalde feiten gericht kunt zijn en bepaalde gevoelens daarbij kunt krijgen. Op elke wiek zou je in kunnen stappen, of een tik van de molen kunnen krijgen.

- 3. CM ziet ook de positieve kanten van conflicten hoe verschillen van mening kunnen leiden tot een betere meningsvorming, relatie tussen mensen etc.*

Om heel wat verschillende redenen kan men in christelijke geloofsgemeenschappen binnen een kerk of aan de keukentafel, conflict-mijdend zijn. Soms van uit een ideaal van beheersing, je laat je toch niet zo gaan. Soms vanuit een opgelegd idee van vrede, je moet

lief zijn voor iedereen. Dan weer een inkleuring van zelfverloochening: liever over je laten lopen dan voor jezelf opkomen. 'Ik wens te zijn als Jezus, zo nederig en zo goed..'

Binnen CM zien we echter naast destructieve aspecten van ruzies ook de uitdaging en kans van een positieve uitkomst van zo'n ruzie-rel.

Met ons model van de vier gesprekslagen kunnen we zowel de negatieve als ook de positieve resultaat van een conflict in kaart brengen:

'Botsing' op niveau van	Negatief effect	Positief effect
Feiten	vervelend	verruimend
Gevoelens	kwetsend	verrijkend
Waarden	pijnlijk	verhelderend
Levensovertuiging	geloofscrisis	geloofsgroei

Door conflicten te laten voortwoekeren zal het negatieve zich steeds meer invreten en mensen verontrusten. Verwarrend om niet te weten waar je aan toe bent, speelbal van je gevoelens, geen helder beeld van je waarden, een levensovertuiging die inconsistent is ed. Het is een uitdaging die moed vraagt om de problemen die ontstaan aan te pakken. De middelen die in de verschillende conflicttheorieën ontwikkeld zijn kunnen echter zo ook een positieve bijdrage leveren aan de meningsvorming. Van verschil van mening naar het vormen van een mening in een open dialoog onder deskundige leiding.

- 4. CM wil deze diepere lagen alleen exploreren in zoverre dat dit bij kan dragen aan een beter verloop van de mediation. Zelfstandige aandacht voor deze diepere lagen laat CM over aan geestelijk begeleiders, predikanten/priesters, psychologen en psychiaters.*

CM kent haar kracht en zwakheid. Het kan voor partijen een verademing zijn om elkaars onderliggende waarden en motieven, idealen en geloofsovertuigingen te horen. Toch zal mediation haar grenzen kennen als het gaat om exploitatie van deze zaken; het is geen college ethiek, noch een theologische discussie. Mediation kan deze terreinen wel aanraken, aanwijzen, een gesprek faciliteren ed. maar uitgebreid exploreren zal vaak de setting van een mediation te buiten gaan. Zoals iemand een keer in een mediation zei tegen partijen: 'jullie hebben heel veel stenen in je rugtas die het leven zwaar maken, ik zou ze wel op tafel willen hebben om te bespreken om ze op te lossen. Maar dat doe ik niet. Ik zal ze nu alleen aan de orde stellen voorzover ze de voortgang van het gesprek belemmeren. Die stenen moeten eerst van de gespreksdrempels, anders struikelen we er steeds over en komen we niet verder.'

Ook een Christen Mediator is geen missionaris of zending. Hij zij kent zijn grenzen als professioneel mediator die de geestelijke vrijheid van ieder mens in geloof en overtuiging respecteert. Maar als partijen het ter sprake willen brengen, zal deze mediator een stukje met de partijen op weg gaan naar groei en verheldering.

5. CM beseft dat werken met Christelijke partijen in een mediation soms een heidens werk kan zijn.

De achtergrond van deze opmerking is dat van uit hun levensbeschouwing Christenen aangestuurd worden om op een bepaalde manier met conflicten om te gaan. In hoofdlijnen zou je kunnen zeggen dat conflicten negatief worden gewaardeerd en dat men zich oefent in het vermijden van conflicten.

Eigenlijk mogen conflicten er niet zijn en dienen ze te worden beschouwd als gevolgen van de gebrokenheid van de wereld ; hoe dan ook dienen die zo snel mogelijk te worden opgelost idealiter ook met vergeving.

Het meest uitdagend vind ik om aspecten van 'christelijke westerse geloofsbeleving' vandaag de dag in kaart te brengen. Een bloemlezing van wat ik in de praktijk tegen kom. Christenen aan tafel zullen op de een of andere manier 'behept' zijn met de volgende aspecten:

- Een weten van eigen onvolmaaktheid, beperktheid, zondigheid
- Weten van liefde die je ontvangt en ook moet doorgeven, principiële bereidheid tot vergeving
- Vredestichter willen zijn, zelfs eventueel conflictvermijding voorbij
- Aandacht algemeen belang en wantrouwen eigen belang
- Weten van vrijheid maar ook van verantwoordelijkheid
- Beeld van uitverkoren zijn, geroepene
- Toenemende onzekerheid over de geloofsinhoud
- Verandering binnen het Godsbeeld
- Op weg naar een maatschappelijke minderheidsgroepering
- Teleurstellingen in kerkgenootschappen of organisatie van geloofsgroepen

Inhoudelijk betekent dit volgens mij de volgende spanningsvelden:

- Zelfverloochening versus zelf-liefde (doorzetten x toegeven)
- Appel van vergeving versus plicht van vergeving
- Theocratie versus democratie (eigen gelijk x samen zoeken)
- Rijk verleden versus onzekere toekomst (waar gaat het met de kerken heen?)
- Schuivende waarden en normen (wat mag of moet er nog allemaal tegenwoordig)

Met al deze mogelijkheden en handicaps zal een 'Christelijke partij' zich in eerste instantie proberen te rechtvaardigen in de technische zin van zijn gedrag onder hogere (?) ethische normen brengen. Ik handelde zo omdat ik dat op basis van xyz terecht vindt., tot: God vraagt dit van mij.

Het gaat het bestek van dit artikel te buiten om daar op uitgebreid op in te gaan; dat er hier een heel terrein braak ligt laat zich raden. In een latere studie zal ik daar graag op terug komen.

6. De Christen Mediator beseft dat van haar/hem ook specifieke kennis/aandacht wordt gevraagd.

Een christen mediator moet de vakmatige mediator-deskundigheid hebben om de crisis/ levensbeschouwelijke / zingevingaspecten van ieder conflict te onderkennen; waar gaat het wellicht ergens de diepte in en wat speelt daar?

Eigenlijk denk ik dat iedere mediator dat dus moet kunnen onderkennen, de vraag is daarbij in hoeverre deze zelf dat moet exploreren, of alleen maar signaleren en eventueel doorverwijzen. Hier zou een link zowel naar de caucus als naar pastoraat/ geestelijke verzorging kunnen liggen.

Hoe kunnen we voor die diepere lagen (meer) oog voor krijgen?

Als we leentjebuurt spelen bij pastorale theorieën dan kunnen we oog krijgen voor

1. De vereiste authenticiteit van de mediator als voorbeeldfunctie; door dicht bij zich zelf te blijven wordt de ander als het ware uitgedaagd ook dicht bij zich zelf te blijven..
2. Dan de aanvaarding van de ander in al zijn helderheid dan wel verwardheid; dus erkenning van vragen gevoelens visies ervaringen motieven (dat wil niet zeggen dat je het er mee eens bent)
3. Deze beide aspecten leveren dan de gewenste empathie op van inleven in de ander zonder de ander te worden, maar wel een voldoende veiligheid te bieden om (persoonlijker) zaken in het gesprek met elkaar aan de orde te stellen.

Steken we deze aspecten met therapeutisch in dan kun je denken aan een vierslag van 'present-zijn' over de rol van de mediator als gespreksleider om

- a. Zorgbereid te worden (zich vrijmaken en zich openen)
- b. zich tot zorg verbinden(zich betrekken)
- c. de zorg identificeren(zich voegen zich verplaatsen)
- d. de zorg geven(zich lenen, zich beheersen en zich toewijden)

Naast deze mentale aspecten kunnen we ook denken aan de begrippen-wereld en het taalgebruik. Kijken we naar de eerdere discussies binnen het Platform Church Mediation dan is steeds het belang van herkenbare taal aangegeven; mediator en gemedieerden moeten het taalveld van het christelijke geloof kunnen spreken en begrijpen. Ondertussen kan deze

kracht ook een zwakte worden als dezelfde begrippen verschillende worden ingevuld. Ook in die zin zal de mediator aan Anna denken, altijd navragen nooit aannemen.

In de lijn van bovenstaande is verder ook te noemen een al dan niet bewuste onderkenning van een overeenkomst tussen gemedieerden en mediator van de huidige situatie van christenen en hun spagaat.

Voor de goede orde verwijzen we hier naar de eerder gemaakte opmerkingen over de grenzen van mediation en de rol van de mediator.

Cor Schaap